

УДК 373.5.016:82(100).09

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-2-49>**Лєся КРАВЧЕНКО,***orcid.org/0000-0002-3148-2474*

доктор філологічних наук,

професор кафедри зарубіжної літератури та полоністики

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

(Дрогобич, Львівська область, Україна) *lesya_kravchenko58@ukr.net***Олександра ГЕЛЕТЕЙ,***orcid.org/0009-0007-8778-3819*

студент I курсу магістратури гуманітарного факультету

Мукачівського державного університету

(Мукачево, Закарпатська область, Україна) *Heletei.O@mail.msu.edu.ua*

РОЛЬ ДИГІТАЛЬНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

У статті проаналізовано доцільність застосування дигітального підходу на уроках зарубіжної літератури відповідно до нової концепції надання освіти в школі. Відповідно до предметних та загальних компетентностей нами з'ясовано необхідність розвитку комунікативних навичок, критичного, творчого мислення в учнів через використання ними онлайн-платформ для креації проєктів, буктрейлерів, відеороликів, аудіоподкастів, сторітелінгів.

У статті окреслено особливості вкраплення онлайн-технологій на заняттях із зарубіжної літератури згідно з вимогами до сучасного випускника: вміння якісно диференціювати, оцінювати, фільтрувати інформацію та мати широкий світогляд. Саме ці всі аспекти найглибше реалізуються під час вивчення зарубіжної літератури як науки людинознавства та репрезентанта історичних, культурологічних номінатив епох. Згідно з цими особливостями навчання дисципліни надаємо важливість додаткового застосування на уроках е-бібліотек (для читання творів мовою оригіналу, яка вивчається з можливостями здійснення інтерактивного перекладу), зображення архівних матеріалів, портретів письменників, мистецтва епохи (за допомогою відвідування онлайн-виставок картин, скульптур), фрагменти кінострічок, вистав, що були зняті за мотивами вивчених художніх творів. Також поєднання науково-пошукової діяльності з цифровізацією процесу дозволить учням максимально втілити задумане у творчі роботи та скерує до якісного вміння пошуку, застосування наукових джерел для власних досліджень, проєктів.

Важливими ми виокремили й використання дигітального підходу (інтерактивних дошок, інтелектуальних карт, карток із творчими завданнями) на етапах повторення, узагальнення, систематизації інформації, адже так довгостроково запам'ятається вивчений матеріал, а асоціативні елементи наочності синтезують попередні знання із новими (під час прочитання творів, які не вивчались у школі, ознайомлення з новими пам'ятками архітектури різних епох і спілкування з людьми різних національностей).

Ключові слова: цифровізація освітнього процесу, дигітальний підхід, методика викладання зарубіжної літератури, старша школа.

Lesia KRAVCHENKO,*orcid.org/0000-0002-3148-2474*

Doctor of Philological Sciences,

Professor at the Department of Foreign Literature and Polonistics

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

(Drohobych, Lviv region, Ukraine) *lesya_kravchenko58@ukr.net***Oleksandra GELETEY,***orcid.org/0009-0007-8778-3819*

Student of the 1st year of the Master's degree in the Faculty of Humanities

Mukachevo State University

(Mukachevo, Transcarpathian region, Ukraine) *Heletei.O@mail.msu.edu.ua*

THE ROLE OF THE DIGITAL APPROACH IN THE LESSONS OF FOREIGN LITERATURE IN HIGH SCHOOL

The article outlines the expediency of using a digital approach in foreign literature lessons in accordance with the new concept of providing education at school. In accordance with the subject and general competencies, we found out the need to develop communication skills, critical, creative thinking in students through the use of online platforms for the creation of projects, book trailers, videos, audio podcasts, storytelling.

We also provide the need to use online technologies in classes on foreign literature in accordance with the requirements for a modern graduate: the ability to qualitatively differentiate, evaluate, filter information and have a broad outlook. It is all these aspects that are most deeply realized during the study of foreign literature as a science of humanities and a representative of historical and cultural nominatives of eras. According to these features of teaching the discipline, we emphasize the importance of additional use of e-libraries in lessons (for reading works in the original language, which is studied with the possibility of interactive translation), images of archival materials, portraits of writers, art of the era (by visiting online exhibitions of paintings, sculptures), fragments of films, performances that were filmed based on studied works of art. Also, the combination of scientific and research activity with the digitalization of the process will allow students to maximally implement their ideas in creative works and will lead to high-quality search skills, the use of scientific sources for their own research and projects.

We singled out as important the use of a digital approach (interactive whiteboards, intellectual cards, cards with creative tasks) at the stages of repetition, generalization, systematization of information, because this way the studied material will be remembered for a long time, and associative elements of visualization synthesize previous knowledge with new ones (during reading works that were not studied at school, familiarization with new architectural monuments and communication with people of different nationalities). Thus, after studying foreign literature in high school, the student will become a multifaceted person with critical thinking and a broad worldview.

Key words: digitization of the educational process, digital approach, method of teaching foreign literature, high school.

Постановка проблеми. Модернізована освітня система передбачає цифровізацію процесу, яка є органічним елементом життя сучасності, спричиненим інформаційним розвитком людства. Також через COVID-19, воєнний стан освіта змушена була підлаштовуватись під нові реалії неможливості спілкування людьми наживо та перейшла у режим дистанційного навчання. Така реформа змусила швидко перелаштовуватись вчителів у формат онлайн-занять та вивчати можливості застосування інтернет-ресурсів для організації уроків та виконання завдань з інтерактивними технологіями.

Зокрема, для старшої школи неабияк важливим є вміння працювати з онлайн-ресурсами та інформацією в мережі Інтернет, що можна реалізувати навіть на офлайн заняттях з вкрапленням цифрових технологій. Особливе місце в навчальному процесі також займає дисципліна «Зарубіжна література», що є людинознавчою наукою та дозволяє надати важливі лінгвістичні, культурологічні, психологічні знання випускникам. Дигітальний підхід допомагає зробити заняття з такої дисципліни ефективнішим, наочнішим та цікавішим.

Аналіз досліджень. В українській методичній науці аспект дигіталізації виражається номінами «цифровізація процесу навчання», «цифрові технології», «мультимедійні технології». Загалом такі аспекти досліджували В. Биков, О. Бочко, А. Коломієць, А. Гуржій та ін., також Т. Васильєва

розглядає ефективність використання дигіталізації в парадигмі загальної середньої освіти через соціопитування (Т. Васильєва, 2022), Л. Ілляшенко скеровував увагу на вкраплення мультимедіа в освітній процес як аспекту наочності (Л. Ілляшенко, 2008), а Н. Винницька, О. Жигайло скеровували увагу на застосування електронних мультимедійних ресурсів учнями безпосередньо на заняттях (Н. Винницька, О. Жигайло, 2023).

Локально під час вивчення зарубіжної літератури формант застосування онлайн-технологій під час впровадження дистанційного навчання досліджувала С. Гарна (С. Гарна, 2017), в парадигмі інновацій окреслювала особливості вкраплення мультимедіа на уроках Н. Грицак (Н. Грицак, 2018). Тож у спектрі дисципліни «Зарубіжна література» цифровізація процесу ще цілком не досліджена, номену «дигітальний підхід» не простежується, а її важливість у старших класах не окреслена загалом.

Мета нашої статті полягає в окресленні ролі використання дигітального підходу як інноваційної технології на уроках зарубіжної літератури 10-11 класів.

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про освіту» передбачає якість освіти, як «відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг» (Закон України «Про освіту» п. 29 част. 1 ст.). Варто виокремити, що такими новими стан-

дартами впроваджено інтерактивність навчання, парадигму компетентнісної складової розвитку особистості учня, нетрадиційні ігрові форми різних рівнів складності, а також вкраплення цифрових технологій.

Застосування останнього елемента почало пріоритетно розвиватись з часів впровадження дистанційного навчання та окреслюється як дигітальний підхід. З такого освітнього процесу залишається досі актуальною на уроках зарубіжної літератури форма відеоуроків, що може відображатись через відеолекції, коментарі вчителя до основних занять або консультації щодо здійснення самостійної творчої роботи/проєкту учнями. При цьому доцільним буде використання таких платформ, як YouTube, Classroom, Google Meet, Loom, Camtasia, адже вони мають функцію запису відео та прикріплення до нього інших файлів з додатковою інформацією. Вкраплення такої форми навчання є зручним для учнів, адже зауваги вчителя та інші матеріали є завжди доступними, з постійною можливістю поставити свої запитання на платформі.

На уроках зарубіжної літератури у старших класах передбачається багато творчої роботи та, зокрема компаративна змістова лінія, формує напрям опрацювання художніх творів в оригіналі з окресленням історичного, літературознавчого, культурологічного контексту його створення. Реалізація такої діяльності передбачає читання творів в оригіналі тими іноземними мовами, що вивчаються, толерантне ставлення до представників іншої нації, якісну інтерпретаційну роботу, зважаючи на особливість культурологічних доміант твору. Для прочитання текстів в оригіналі вчитель може застосовувати такі платформи, як Smashwords, ManyBooks, 2Books (паралельно також на них є варіації інтерактивного перекладу). Важливою є окрема робота з онлайн-бібліотеками, адже так учні вчать швидко знаходити для себе необхідну якісну інформацію в потоці джерел матеріалу різного походження. Зокрема такими е-бібліотеками є Project Gutenberg, Goggle Books, OpenLibrary, Internet Archive, Bartleby, а онлайн-збірник аудіокниг на платформі LibriVox варто застосовувати для прослуховування елементів художніх творів в оригіналі. Варто зауважити, що на онлайн-бібліотеках є варіанти альтернативних перекладів творів. Такий синтезований діяльнісний підхід разом з дигіталізацією підвищує активність учнів на уроці, навчає аспекти здійснення перекладу художніх творів, що є важливим для майбутніх фахівців-філологів (якщо обраний гуманітарний профіль учнями) та розви-

ває логічне, абстрактне швидке мислення в цілому (що є необхідною життєвою навичкою надалі для старшокласників усіх профілів). Окремою ланкою є робота над перекладами поезій та навчання їх здійснювати самостійно. У 10-му класі ця робота буде пріоритетно базуватись на розвитку асоціативного, творчого мислення, адже вивчаються поезії Ш. Бодлера, А. Рембо, П. Верлена з глибоким символічним наповненням, словесною грою. В 11-му класі потрібно учням більше працювати з авангардними формантами поезії Г. Аполлінера, філософськими номінативами та міфологічними виразниками поезії Р. Рільке, символами та образами у творчому доробку Г. Лорки, метафоричними наповненнями віршів П. Целана.

Також свою творчу ініціативу учні можуть проявити під час здійснення проєктної діяльності зі створенням мультимедійної презентації за допомогою платформ Canva, PowerPoint, Prezi, Adobe-Spark; показу власної інтерпретації художнього твору у відеороликах на ресурсах Animoto, Movie Maker, Adobe Premiere Pro.

А втім, учні мають у старшій школі опрацювати твір з аспектами його інтерпретації та ще й водночас надаючи мотивацію іншим реципієнтам до прочитання книги. Така діяльність увиразнюється здобувачами освіти у вмінні створювати буктрейлери, сторітелінги, подкасти до певного художнього твору з наданням ширшої картини історично-культурного тла епохи. Ефективною є така практика після прочитання епічних творів, зокрема у 10-му класі цікавим для учнів була б робота із романами «Портрет Доріана Грея» О. Вайлда, «Пані Боварі» Г. Флобера, а в 11 класі – із «1984», «Скотоферма» Дж. Орвелла, «Чума» А. Камю. А онлайн-ресурси, що допоможуть у креації буктрейлерів, сторітелінгу, є StoryBoard That, EDpuzzle, де учні можуть розмішувати й анімований матеріал, фото письменника, архівних матеріалів тощо; для аудіопідкатів – Hindenburg Journalist, Anchor, Podbean. Окрема робота з постмодерними творами в старшій школі передбачає навчання колажності матеріалу, простеження елітарності, гіпертекстуальності, гри автора з читачем. Тож вкраплення цифрових інструментів для аналізу тексту, програм для комп'ютерної лінгвістики або текстових аналітичних програм (Voyant Tools, Lexos, AntConc), може допомогти учням виявити патерни, тенденції та сюжетні лінії в постмодерному тексті. Після цієї творчої роботи учні глибше усвідомлять ідейно-естетичні погляди митців та зможуть з легкістю диференціювати доробки різних епох та літературних напрямків.

Важливою на уроках зарубіжної літератури є і наочність, адже це реалізуватиме ще й культурологічну лінію. Так, вчитель може продемонструвати картини відомих художників, архітектуру певної доби, що надаватиме розуміння життєвої ситуації, що корелювала із часом написання твору. Сьогодні є можливості відвідування віртуальних виставок на сайтах (The Louvre Virtual Tour, Google Arts & Culture (Музею Лувр), National Gallery of Art Virtual Tours (Національної галереї мистецтва)). Тож, наприклад, під час осягнення реалізму учні можуть переглянути роботи Ж.-Ф. Мілле, Г. Курбе, Е. Дега, Ж. Сєрра; модернізму – С. Далі, В. Гога, К. Моне, П. Пікассо, Дж. де Кіріко, постмодернізму – Ж.-М. Баскія, Дж. Бойса, М. Тансі та ін. Це сприяє обговоренню ключових понять епох та наочного бачення деталізації, символізму, фрагментарності, рефлексивності, вкраплення віртуальної реальності тощо.

Одним з аспектів інтерактивної діяльності у старших класах при вивченні зарубіжної літератури є якісна спільна систематизація знань та узагальнення. Задля цього учні можуть використовувати ресурси, що допомагають оформити ментальну карту (Mindomo, Coogole, MindMeister), таблиці порівняльного аналізу (на платформах Padlet, Infogram, Venngage), резюме на твір (за допомогою інструментів Notion, Zoho Writer).

Для повторення матеріалу вчитель може застосовувати додатково до евристичної бесіди ресурси для створення хмар слів домінантних понять заняття (WordCloud Generator, WordClouds, WordArt), завдання на інтерактивних картах (Miro, Stormboard, Conceptboard), інших ресурсах із можливістю миттєвого надання відповіді (Quizizz, Mentimeter, Kahoot!).

Також цифрові технології (Schoology, ClassDojo) дозволяють відстежувати прогрес навчання учнів та їхні результати, що допомагає вчителю скерувати особистісно орієнтоване навчання, надавши орієнтир індивідуального розвитку учням.

Важливою є робота також з фрагментами фільмів/вистав, які були створені за мотивами вивчених художніх творів. Важливим є показ фільмів в українськомовному перекладі, але за можливості знання старшокласниками мови, на якій розмовляють актори, варто відтворювати елементи саме в оригіналі для відчуттів усіх спектрів емоцій, проживання епізодів протагоністами. Учні можуть простежити хід думок режисера, оцінити якість акторської діяльності (що корелює зі знаннями з риторики, ораторства з курсу української мови в старших класах) та додаткових елементів екрані-

зації: підбір костюмів, світлових ефектів, музики, декорацій тощо. Наприклад, в 10 класі учні можуть переглянути фільми «Блакитний птах», «Доріан Грей», «Пані Боварі», а в 11 – «Чума», «Старий і море», які зняті за мотивами однойменних творів відповідно М. Метерлінка, О. Вайлда, Г. Флобера, А. Камю, Е. Гемінгвея. Пізніше старшокласники можуть інсценізувати частину драматичного чи епічного твору та зняти відеоролик з усіма попередньо вивченими аспектами.

Важливою є у старших класах якісна інтерпретація творів, що скеровує учнів і до правильного розуміння елементів комунікації, відносин між людьми. Це часто реалізує форму інтегрованих уроків: українська/іноземна мова-зарубіжна література, українська література-зарубіжна література, історія, географія/соціологія/філософія/мистецтво-зарубіжна література. Синтезована форма роботи з текстом, відеоматеріалами, графічними елементами дозволяє урізноманітнити процес навчання, підвищити мотивацію та пізнавальний інтерес учнів до вивчення зарубіжної літератури та розкриє творчий потенціал у створенні власних творів, відео/аудиопродукції, втіленні нових ідей через мережу Інтернет тощо.

Висновки. Зауважимо, що вивчення зарубіжної літератури у старших класах скеровується потребами розвитку різногранно розвиненої особистості, з власною позицією, гнучкою та такою, яка може вільно застосовувати інформаційні, цифрові технології для створення свого проєкту, реалізації ідей. На уроках зарубіжної літератури учні мають можливість осягнути особливості мислення, дій людей різних менталітетів, та через онлайн-засоби здобувачі освіти можуть, окрім прочитання твору та його інтерпретації, побачити (у грі акторів, які є уродженцями тієї ж місцевості, що й автор), почути (під час прочитання твору представником певної нації) ці елементи когнітивно-емотивних ознак частини суспільства. Водночас дигітальні засоби дозволяють навчитись учням працювати з кіноіндустрією, медіапродукцією, що розвиває їхній світогляд.

Тож дигітальний підхід посідає важливу роль в навчальному процесі, адже за допомогою нього вчитель вчить працювати з онлайн-ресурсами, що будуть необхідні випускникам в майбутньому, активізує увагу з різних рецепторних подразників (аудіо, відео, графічному форматах). Однак важливим є те, що дигіталізація не повинен займати повністю час роботи на уроках із зарубіжної літератури, а має лише бути допоміжним інструментом для надання наочності, розви-

тку творчого потенціалу учнів, довготривалого запам'ятовування матеріалу.

Таким чином, цифровізація процесу може підкреслити домінуючі елементи особистісного розвитку, що надає зарубіжна література, – психологічні, комунікативні, лідерські, креативні, аналітичні.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в детальнішому методичному окресленні застосування дигітального підходу разом із інтерактивними технологіями під час вивчення ліричних творів на заняттях із зарубіжної літератури у старших класах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильєва Т. Цифрові технології в освіті: сучасний досвід, проблеми та перспективи : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2022. 150 с.
2. Винницька Н., Жигайло О. Особливості застосування мультимедіа-технологій в сучасній системі освіти. *Молодь і ринок*. 2023. № 2/210. С. 109–112.
3. Гарна С. Організація уроку зарубіжної літератури в системі дистанційного навчання школярів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. № 6. т. 62. С. 47–57.
4. Грицак Н. Інноваційні підходи до вивчення зарубіжної літератури у вищій школі. *Освітологічний дискурс*. 2018. № 1–2. С. 188–199.
5. Закон України «Про освіту» (прийнятий Верховною Радою України від 05.09.2017 року), стаття 1.
6. Ілляшенко Л. Використання мультимедійних продуктів в освітньому процесі. *Освіта. Технікуми, коледжі*. 2008. № 2 (21). С. 13–21.

REFERENCES

1. Vasyliieva T. (2022) *Tsyfrovi tekhnolohii v osviti: suchasnyi dosvid, problemy ta perspektyvy : monohrafiia*. [Digital technologies in education: modern experience, problems and prospects: monograph] Sumy: Sumskiy derzhavnyi universytet. 150 p. [in Ukrainian].
2. Vynnytska N., Zhyhailo O. (2023) *Osoblyvosti zastosuvannya multymedia-tekhnolohii v suchasni systemi osvity*. [Peculiarities of using multimedia technologies in the modern education system] *Molod i rynek*. № 2/210, pp. 109–112. [in Ukrainian].
3. Harna S. (2017) *Orhanizatsiia uroku zarubizhnoi literatury v systemi dystantsiinoho navchannia shkoliariv*. [Organization of a foreign literature lesson in the system of distance learning for pupils] *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*. № 6. t. 62, pp. 47–57. [in Ukrainian].
4. Hrytsak N. (2018) *Innovatsiini pidkhody do vyvchennia zarubizhnoi literatury u vyshchii shkoli*. [Innovative approaches to the study of foreign literature in higher education] *Osvitohichnyi dyskurs*. № 1–2, pp. 188–199. [in Ukrainian].
5. *Zakon Ukrainy "Pro osvitu"* (2017) [Law of Ukraine "On Education"] (pryiniaty Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy vid 05.09.2017 roku), stattia 1 [in Ukrainian].
6. Illiashenko L. (2008) *Vykorystannia multymediinykh produktiv v osvitnomu protsesi*. [The use of multimedia products in the educational process] *Osvita. Tekhnikumy, koledzhi*. № 2 (21), pp. 13–21. [in Ukrainian].